

Entrevista a Judy Nelson, ex-companya de Martina Navratilova

Joc de dones

L'ex-amant de la millor tennista de tots els temps parla sobre la relació que les va unir i que va acabar de manera espectacular amb la celebració d'un judici al setembre de 1991. Però el present document és sobretot una porta oberta als sentiments.

Fa un parell de setmanes, Martina Navratilova només tenia una missió, que ja era prou dura. Es va haver de treure anys de sobre, aturar el rellotge del temps i llançar pilotes com ho feia en les temporades glorioses. Navratilova mira de retardar al màxim el moment en què passarà a ser una jugadora de tennis com qualsevol altra.

Va ser l'any 1975 quan Navratilova, amb els seus músculs ja engruixits pel *fast food* que s'empassava al seu país d'adopció, va desertar definitivament de l'antiga Txecoslovàquia. Segons ella, els únics motius que van influir en la seva decisió van ser esportius, no polítics. A algú, li pot semblar que només fa quatre dies, però ja han passat 18 anys des que Navratilova cantussejava cançons d'Elton John sobre la pista, cançons del disc *Yellow Brick Road*. Per aquella època, la jugadora que ella tenia més ganes de derrotar era Billie Jean King. I és que al 1975 algunes de les jugadores que enguany han participat en el torneig de Wimbledon encara no havien nascut, i en canvi Navratilova ja tenia 18 anys.

Ara, als 36 anys, la millor jugadora de tennis de tots els temps encara manté la il·lusió de guanyar més títols del Grand Slam. Durant les darreres setmanes, milions de persones han pogut contemplar als televisors com Navratilova batallava a les pistes d'herba més famoses del món. Queia a les semifinals, però això significa que encara està a dalt de tot.

En aquests mateixos dies, però a milers de quilòmetres de distància, en un lloc anomenat Charlottesville (Virgínia, EUA), l'antiga amant de Navratilova, Judy Nelson, s'imposava una missió igual de dura. Nelson s'entrena tres cops per setmana al club atlètic local. Hi passa hores a la "sala de tortures" del club fent abdominals, aixecant pesos de 20 quilos per sobre el cap i llançant una pilota me-

dicinal de plom al seu entrenador personal, Greg. Treballa amb aparells de metall negre i cromat, plens de corretges i de molles, que porten noms com ara "Martell pesant" o "Dona de ferro".

Sobre la paret, darrere els pesos, ordenats de menor a major, hi ha un cartell que fa: "Si sueu sobre algun dels aparells, no us descuideu d'eixugar-los abans de marxar". Però Judy Nelson no arriba a suar, encara que la seva cara es contregui amb l'esforç realitzat durant els exercicis. Ja se sap, aquests llocs de culte muscular representen el paradigma físic del creixement a través del dolor.

Nelson afirma que no hi va a augmentar musculatura: "El que passa és que a certa edat el cos comença a donar senyals de vellesa. Vaig llegir que això es pot combatre i vaig començar a venir aquí. I és cert, aquest procés d'envelliment és reversible".

Judy Nelson vol recuperar el seu cos i potser no solament el seu cos. Ara fa dos anys, Martina Navratilova la va deixar per una monitora d'esquí de 35 anys, anomenada Cindy. Una íntima amiga de la tennista va dir en aquella ocasió: "El problema és que Judy Nelson ha envellit molt ràpidament aquests dos darrers anys. S'ha convertit en un espantall, una dona gran amb varices, quan Cindy té el cos, la mirada i l'actitud d'una noia de 25 anys".

Actualment, el físic de Nelson és envejable. A més, és alta i rossa, tal com manen els cànons de bellesa tradicionals. Fàcilment li faríeu deu anys menys dels 47 que en té. I els qui la coneixen una mica saben que Nelson era una noia atlètica i bonica en la seva joventut, i que ara és una dona madura i una mare amorosa. A les cames, se li poden apreciar cicatrius, però són d'un accident de bicicleta que va tenir fa una vintena d'anys i no d'una operació de bellesa. Porta una samarreta gastada en què encara es pot lle-

gir l'anunci d'una obra de teatre escolar. En aquesta obra, comenta, el seu fill Ba-les feia de nen Jesús.

Abans d'anar a fer exercici, Judy Nelson ens ha concedit una entrevista en què ha volgut aclarir algunes coses i en què ha deixat fora de qualsevol dubte que ella pensa continuar fent la seva vida després del trencament amb Navratilova. Els punts més destacats són que ara viu amb una altra dona, que es dedica a recaptar diners per a un centre equestre públic i que acaba de publicar un llibre als Estats Units que es titula *Love Match: Nelson vs. Navratilova*. En aquest llibre, Nelson fa públics detalls sobre la seva vida privada amb Navratilova i, segons ella, no ho fa únicament per diners, sinó també per acostar la problemàtica de les lesbianes a l'opinió pública. El que no diu, però sembla bastant evident, és que continua força enamorada de la tennista.

"Mai no he estat tan feliç en la meua vida com en els anys que vaig estar amb la Martina -ens explica-. No havia estimat mai ningú d'una manera tan completa com l'he estimada, a ella. Tenia una sensació d'igualtat, de llibertat i de comoditat que mai no he experimentat amb el meu marit, i això que, a ell, també el vaig estimar molt. Però la Martina és encantadora. És de debò una persona meravellosa. Si hagués pogut, hauria canviat el final, però això és tot". En preguntar-li si pensa mirar com juga Martina a Wimbledon, contesta: "Al principi, quan ella se'n va anar, sí que mirava els seus partits per televisió, però aviat vaig adonar-me que no podia, perquè era massa dolorós per a mi. Veure com jugava no em feia res, però en els descansos, quan la veia asseguda a la seva cadira mirant cap a la graderia com fa ella, cercant els seus amics amb la mirada perquè li donin la seguretat que ella vol i necessita, veure això i saber que no era a mi que mirava, em costava molt. I em feia mal. Potser en-

Judy Nelson i Martina Navratilova el 18 d'octubre (dia de l'aniversari de Martina) de 1986. MICHAEL REILLY

guany ho podré mirar, però l'any passat no vaig poder, perquè encara era tot massa recent”.

Curiosament, la dona amb qui ara viu Judy Nelson és una altra de les amants rebutjades de Navratilova, una escriptora feminista anomenada Rita Mae Brown, que després de trencar amb ella va escriure una novel·la sobre la relació sentimental entre una tennista lesbiana i una escriptora. Per tant, la història es repeteix. Nelson es va instal·lar a casa de Rita Mae, al març del 1992, gairebé de seguida que Navratilova l'hagué esborrada de la seva vida. Es van enamorar sense gaire esforç. “Però no és un compromís ferm. Si mai ens decidim a prendre aquest compromís, totes dues tenim clar que serà per tota la vida”, afirma Nelson.

I afegeix: “Gairebé mai no parlem de la Martina, nosaltres dues. En aquests moments mantenim una relació que és bona, sana i extremadament madura, i barrejar-hi la Martina pel mig no ens ajudaria gaire, segurament. Va ser precisament la Martina qui ja fa molts anys ens va presentar. Quan la Martina em va deixar, vaig trucar la Rita Mae per telèfon perquè em sentia completament perduda i jo sospitava que la Martina l'havia abandonada probablement d'una manera tan abrupta com a mi. Però en aquells moments jo no sabia si tornaria a emprendre una altra relació afectiva en la meua vida”.

Nelson comenta que hauria publicat una versió del llibre que acaba de sortir fins i tot si la Martina i ella haguessin continuat estant juntes. Com que no és

aquest el cas, ha escrit el llibre sota la influència del trencament, com ella mateixa reconeix. Rita Mae n'ha escrit la introducció i la sociòloga americana Sandra Faulkner hi figura com a coautora. Aquesta darrera s'ha dedicat a fer una interpretació de la relació entre Nelson i Navratilova basada en els manuals més fàcils de psicologia. Aquí en teniu un botó de mostra: “Quan col·loqueu una persona sobre un pedestal i us passeu la vida idealitzant-la, el més probable és que ell o ella acabi baixant del pedestal i se'n vagi. En podeu estar segurs. És una qüestió estructural i no personal”. Però el cas és que Nelson confessa que encara no sap

ben bé per què la va deixar Navratilova.

Faulkner també transmet en el llibre les opinions de la terapeuta de Judy Nelson, Annie Denver (esposa del cantant John Denver), i ho fa d'una forma molt poc crítica. D'aquesta manera sabem que sota el tractament d'Annie, “la Judy continuava avançant d'una situació de dubte constant a una posició més estable d'independència i d'autoconfiança”.

Ara, mirat des d'una certa distància la interpretació sembla més senzilla. Judy Nelson va ser una noia modèlica, que es va casar verge als 22 anys i va fer durant 17 anys una vida matrimonial convencional i planera. De cop i volta, ho planta tot i se'n va amb Navratilova, i després és la tennista qui la planta, a ella. Són uns canvis massa bruscos i sobtats per a no afectar la identitat d'una persona. I em fa l'efecte que és més certa la versió de la seva vida que ens explica ella en aquesta entrevista que no pas la que ens ofereix el llibre.

Si féssim una pel·lícula amb les imatges més destacades de la vida de Martina Navratilova mentre va durar la seva relació amb Judy Nelson, n'hi hauríem d'incloure moltes dels partits de tennis que la van fer famosa. També n'hi hauria d'haver dels cotxes fantàstics que li agrada de conduir, dels seus gossos i de les seves mansions, de les sucoses conferències de premsa que fa i de la xiulada amb què la van rebre quan va tornar a l'antiga Txecoslovàquia l'any 1986. Però sobretot hi hauria d'haver molt de tennis, de tornejos i campionats per tot el món, en què al final una derrotada Chris Evert la felicitava

Judy viu ara amb una altra de les ex-amants de Martina. DELALANDE

Martina Navratilova i Judy Nelson en la seua casa a Fort Worth (Texas).

MICHAEL REILLY

per la victòria. No és debades que Navratilova és la jugadora que ha guanyat més vegades el campionat de Wimbledon al llarg de tots els temps.

La pel·lícula de la vida de Judy Nelson al costat de Navratilova seria més difícil de fer. Mentre la tennista es passejava arreu del món anant de pista en pista, Nelson feia una vida retirada, domèstica, allunyada dels focus i de les càmeres. La seva recompensa durant molt de temps va ser en forma de diners i d'amor. Era una vida més semblant a la de Desdèmona que no a la d'Otel·lo, per entendre'ns. De totes maneres, hi ha certs episodis en la vida de Nelson que s'adaptarien perfectament a una pel·lícula, que per força hauria de ser melodramàtica.

El primer d'aquests episodis podria ser l'escena del llit, que no és tan escandalosa com algú es podria imaginar. El guió

és el següent: Nelson va conèixer Navratilova l'any 1982 en els campionats mundials de dobles de Bridgestone, on el seu fill Eddie aplegava pilotes. Judy Nelson explica en el seu llibre que el cos de Navratilova era el millor que havia vist mai: "No era un cos fabricat a mida, com el de les models, sinó un cos atlètic i esvelt, amb els músculs ben marcats, suaus i tibants alhora. No tenia ni un gram de greix. Tenia unes cames increïbles i les seves mans eren les més boniques que mai hagués vist". Es van saludar i es van intercanviar els números de telèfon, però no es van tornar a veure fins al cap de dos anys, quan el Torneig de Virgínia va portar la tennista altre cop a Texas, que és on vivia la família Nelson.

Aquest cop sí que van congeniar, fins al punt que Nelson va començar a preocupar-se pels seus sentiments contradictoris

i va trucar a una psiquiatra amiga per consultar-la. Després Navratilova es va lesionar en un partit, i Judy i el seu innocent marit, Ed, que era metge, la van convidar a casa. Un dia Ed Nelson va tornar més d'hora de l'hospital i va trobar Judy asseguda al llit de Martina. No havia passat res de "censurable", però l'atmosfera era tensa i Ed se'n va adonar. Havia arribat el moment de la veritat. El marit de Judy va fer l'única cosa possible, que era fer fora Martina de casa, però al cap de pocs dies Judy la va seguir.

Mentre Navratilova i Judy Nelson s'ho passaven bé —a París la tennista va omplir de regals la seva amant—, Ed apareixia als mitjans de comunicació demanant a la mare dels seus fills que tornés a casa. Efectivament, Judy va tornar i va trobar una pancarta de benvinguda penjada entre dos arbres on es podia llegir "¡Benvinguda a casa, mare!". Judy els va demanar que acceptessin la seva "amistat especial" amb la tennista i que la consideressin com un membre més de la família. Però, al cap de poc, Judy Nelson omplia els papers del divorci i lluitava per la custòdia dels fills, que només va aconseguir a mitges.

Una de les coses que Nelson subratlla és que Navratilova no va ser la causant del divorci. Després de 17 anys de matrimoni i de múltiples infidelitats del seu marit, una de les quals va provocar una separació de dos anys perquè ell se n'havia anat amb una infermera, Judy afirma que ja no n'estava enamorada. I això que Ed estava disposat a fer bondat i a superar les seves crisis.

"El que ens han ensenyat per aquí —comenta Judy—, és que en aquestes situacions has d'oblidar i no fer gaires preguntes. He vist com moltes famílies ho feien i gràcies a això han sobreviscut. Però, a mi, va arribar un punt en què no em semblava bé. Jo volia parlar amb Ed de les seves relacions amb altres dones, però ell no feia gaire cosa més que demanar-me que el perdonés. I crec que van ser aquestes preguntes que es quedaven sense resposta les que van fer que jo em sentís dolguda i que deixés d'estimar el meu marit. De fet, la gent no es va sorprendre gaire del nostre divorci, i jo crec que l'Ed en el fons tampoc, perquè feia vuit anys que ens barallàvem. El que sí que el va sorprendre és que jo el deixés per una dona, és clar".

També per a Judy va ser una sorpresa. "Tenia molts dubtes. Eren uns sentiments que desconeixia completament i fins a cert punt em feien por. Al principi, els

meus pares i els meus fills no ho entenien i ens va costar molt de temps, amor i paciència abans no vam arribar a un punt d'entesa i de comprensió”.

Judy Nelson afirma convençuda que no li fa res que l'anomenin lesbiana, ja que al capdavant ara comparteix la seva vida amb una altra dona, però també reconeix que els homes encara l'atrauen. “Hi ha molts homes que, quan els veig, penso: aquest me'l quedaria. Amb les dones, això no m'ha passat mai”.

Nelson es considera feminista i considera que el seu divorci va ser un acte de rebel·lió, en el qual hi havia implícita la demanda d'igualtat en el matrimoni i el respecte dels drets de la dona de fer-ne el que vulgui, de la seva vida. “Quan me'n vaig anar amb la Martina, jo deia moltes coses. Deia a la meua família, a la gent que m'envolta i a la tradició americana, que no és així com han d'anar les coses, i que amb aquesta mena de matrimonis i de relacions entre les persones les coses no poden funcionar bé”.

El següent episodi de la pel·lícula fictícia sobre els set anys que Nelson va viure amb Navratilova es podria titular “El matrimoni”. Els fets es remunten al novembre del 1984, un matí assolellat a Brisbane, en una església deserta que hi havia molt a la vora del Sheraton, on totes dues s'estatjaven. Allà Judy i Martina es van intercanviar promeses i anells. En sortir de l'església van sonar les campanes i Judy les recorda com una benedicció divina.

Els anys que van passar entre aquesta cerimònia i la victòria de Navratilova so-

Judy Nelson (dalt) es quedà la casa d'Aspen i va rebre una compensació econòmica de mans de Navratilova (baix), que mai no ha volgut desvetllar.

DAVID SAMS

bre Zina Garrison a Wimbledon l'any 1990 van ser els més feliços en la vida de Judy Nelson. Lentament, totes dues van començar a ser considerades com un model de parella lesbiana. “No dúiem pancartes ni en fèiem cap bandera. Només vivíem la nostra vida”.

No tot va ser de color de rosa, emperò. En un principi, Judy ho va passar malament i els arxius dels diaris són plens d'articles amb declaracions seves assegurant que ella no era més que una dona heterosexual, mare de dos fills, a qui

simplement agradava molt el tennis. La mare de Judy l'havia interrogada directament sobre la qüestió i ella havia contestat amb un “no siguis estúpida” prou explícit. Pel que fa a la cerimònia de casament, la família de Judy no en va tenir coneixement fins que totes dues van partir peres l'any 1991. Per tant, va ser una celebració privada entre elles dues i no una afirmació pública del seu compromís, que per altra banda no tenia validesa legal.

El següent episodi de la pel·lícula ja figura enregistrat en vídeo. Es tracta de l'acord de cohabitació no-marital que totes dues van signar al 1986, segons el qual si mai se separaven es repartirien els béns aconseguits per qualsevol d'elles dues durant el temps de convivència. L'enregistrament de vídeo dura 20 minuts i és de mala qualitat. Va ser filmat pel germà de Judy i s'hi pot veure Judy i

Martina assegudes en unes cadires de plàstic daurades, una al costat de l'altra. De testimoni, hi actua BeAnn Sisemore, una amiga comuna advocada. Al començament, Navratilova sembla nerviosa i desorientada, però aviat agafa confiança i fins i tot acaba detectant petits errors en els documents. La cinta s'acaba amb una encaixada de mans entre totes dues.

Aquesta cinta pogué ser vista cinc anys després en el context del plet que Nelson va posar a Martina. Als ulls de l'opinió

Judy Nelson creu que el judici va danyar molt la seva imatge perquè la va convertir en una dona malvada i àvida de diners.

DAVID SAMIS

pública, Nelson va passar de ser la víctima a ser la dolenta de la pel·lícula. Però Judy insisteix que la idea de fer el vídeo "va ser dels mànagers de Martina". I continua: "Ho vam retardar fins que vam tenir temps de pensar-hi. Però vam creure que era bàsic de definir les nostres responsabilitats en el marc de la nostra relació. Martina va signar cada pàgina del document i fins i tot hi va fer correccions. A més, l'acord estableix que qual-sevol de les dues parts el pot anul·lar només escrivint una carta. Per tant, si no hi estava d'acord ho hauria pogut fer així, en lloc d'esperar vuit anys i aprofitar el nostre trencament per a començar a posar-hi dificultats. Em temo que tot plegat han estat maniobres dels seus advocats".

Anem pel darrer episodi de la nostra pel·lícula, que és el del final de la relació. És el dia 3 de febrer de 1991, a mitjanit, a la casa que Judy i Martina tenen a Aspen. La Judy desperta els seus pares, que viuen amb elles. "Mare, pare, la Martina se'n va i vol parlar amb vosaltres", els anuncia la filla amb veu tremolosa. "No cal, podem xerrar una altra estona", diu la Martina. Però la senyora Hills és conscient de la importància del moment i baixa amb elles a la sala d'estar. "¿Per què te'n vas?", pregunta a la Martina. "Perquè no la puc estimar com ella necessita. I per tant he decidit d'a-

nar-me'n", contesta ella. Tot seguit, la tennista agafa les maletes (i els esquís) i marxa amb el seu Ford Explorer vermell per no tornar mai més.

Els problemes ja venien de feia un temps, però sembla que n'era la causa principal la gradual pèrdua d'interès de Martina per Judy. Havien circulat rumors sobre relacions secretes entre Navratilova i una monitora d'esquí anomenada Cindy, i Judy sospitava que hi havia també alguna altra dona en la seva vida. A fi de comprovar-ho, un dia Judy va enviar el següent missatge per fax a aquesta persona desconeguda: "Sóc a casa. Em pots contestar si vols. Ningú ho veurà. M.". L'engany va funcionar i al cap d'una estona va arribar una resposta, que confirmava els temors de Judy. Però no va creure que Martina l'arribés a abandonar.

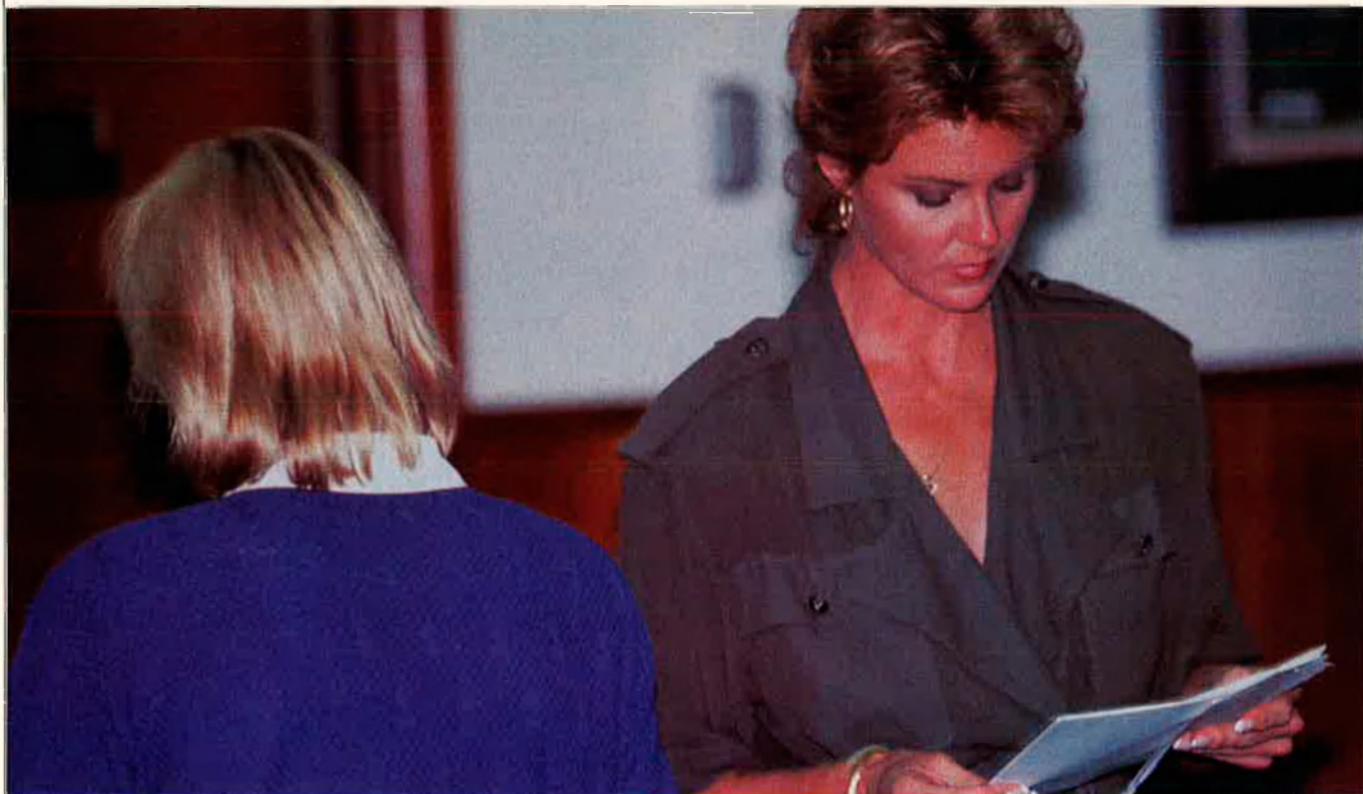
Martina Navratilova fa temps que lluita per allargar la seva carrera professional.

SIPA

Judy afirma que encara avui no sap per on va fallar la seva relació. "No crec que ni la Martina ho sàpiga. A la seva vida passaven moltes coses. El final de la seva carrera tennística ja es començava a veure a prop en aquella època, i això no li feia cap gràcia. Li havien operat els dos genolls i de fet no tenia la seguretats de poder tornar a jugar com abans. Tenia molta por. I quan, a la vida, et passen aquesta mena de

coses, acostuma a ocórrer que la persona que acaba rebent és la persona que tens més a la vora. Hi ha la temptació de provar d'escapar-te i trobar alguna cosa o algú que et faci tornar a sentir feliç i jove".

Nelson també accepta de tenir-hi part de culpa. "El meu error més gros va ser d'aplicar els mateixos esquemes del meu matrimoni anterior a la meua relació

Martina Navratilova i Judy Nelson arribaren a un acord amistós en el plet que tenien interposat.

DAVID SAMS

amb Martina. Volia igualtat i vaig pensar que, amb una dona, l'obtindria, però vaig cometre les mateixes equivocacions que havia comès en el meu matrimoni amb Ed. Vaig tornar a assumir el paper de dona amatent, tal com m'havien ensenyat al llarg de tota la vida. Aquesta actitud me va fer més mal que bé a la nostra relació, però també cal dir que és el que ella em demanava de fer. Quan vaig entrar en el món de Navratilova, el primer que vaig aprendre és que ella només es concentra en els seus partits i que, de tota la resta, me n'havia d'ocupar jo. I després va ser perquè jo actuava d'aquesta manera que em va deixar”.

La nostra pel·lícula s'acaba a uns jutjats de Texas. Les sessions anteriors al judici tenen lloc durant el setembre del 1991. Són força mogudes i l'assistència de periodistes i fotògrafs és molt elevada. Mentre BeAnn Sisemore es desmaïa de calor i un company seu agredeix un càmera de televisió, el jutge dóna les gràcies als representants dels mitjans de comunicació per la seva amabilitat (potser volia dir publicitat). La CNN ho transmet tot en directe i la reputació de Judy Nelson cau en picat.

Sis mesos més tard i en vigílies del “judici final”, Martina i Judy arriben a un acord amistós, pel qual Judy es queda la casa d'Aspen i rep una compensació

econòmica. Nelson s'ha negat sempre a dir a quants diners pujava aquesta compensació, però afirma que els advocats se'n van quedar el quaranta per cent.

Per Judy Nelson, posar un plet a Navratilova va ser el més dur que hagi hagut de fer mai. “Per culpa d'aquest plet em vaig convertir als ulls de la gent en una dona malvada i àvida de diners. Això va ser molt dur per a mi, perquè no és gens com sóc jo. Però ho vaig haver de fer, perquè si hagués deixat que la Martina se n'anés com si res i dient que no em devia res, hauria significat que jo no valia res, i no vull dir en diners sinó en una altra cosa”.

I ¿què en pensa actualment Judy Nelson, de Martina Navratilova, ara que la tennista ja no envia postals de felicitació als seus fills pel seu aniversari, com sempre havia fet? “Jo crec que la Martina fa anys que lluita per allargar la seva carrera professional. Físicament està igual de forta que abans, però els anys també passen mentalment. ¿Quantes vegades pots sortir a jugar amb ganes i il·lusió un partit de primera o segona ronda? A més, has de pensar que el món del tennis és ple de gent molt jove sense gaires problemes a la vida i per als quals guanyar Martina Navratilova seria un gran èxit”.

“Crec que el més interessant seria de poder parlar amb la Martina d'aquí a cinc anys, quan ja s'haurà retirat, per veure

com se sent i què pensa. En aquests moments, probablement ni ella no ho sap. Fa la imatge de ser una persona molt senzilla, i va ser aquesta imatge la que, a mi, m'atreïa tant; aquesta qualitat infantil de qui sempre està a punt de riure una estona o d'explicar un acudit. Però hi ha una part de la Martina, de la Martina autèntica, que és extremadament complexa, i que crec que ni ella no acaba de tenir resolta. Les seves energies, les té massa concentrades en el tennis”.

Fa uns anys, van preguntar a Navratilova en una entrevista què significava per a ella el compromís. “¿Voleu saber què vol dir estar compromès? –va preguntar–. Penseu en uns ous ferrats amb pernil. La gallina hi està involucrada, però el porc hi està compromès”. En l'estranya relació que mantenien una bonica noia de Texas i una tennista que ha estat la número u del món, hi havia dues parts compromeses. Per una banda, Judy Nelson, compromesa amb Martina Navratilova. I per una altra, Martina Navratilova, compromesa amb Martina Navratilova. Tot això ara ha canviat, i Judy Nelson està compromesa amb Judy Nelson. Potser això és un progrés, però jo crec que les gallines s'ho passen millor.

Andrew Billen

©The Observer

Traducció: Martí Estruch